

Wees blij met muren en schuttingen!

Vooral in kleine stadstuinen hebben we een overvloed aan muren en schuttingen. Vervelend? Helemaal niet! In haar eerste boek *Tuin Smakelijk* vertelt Tuinseizoen-auteur Vera Greutink hoe bruikbaar deze wanden zijn voor wie eetbare gewassen wil kweken.

TEKST: VERA GREUTINK FOTO'S: REMCO GREUTINK

D

e oorspronkelijke betekenis van het woord tuin is 'omheining' en al sinds het begin werden tuinen afgebakend: vooral als bescherming tegen dieren en tegen diefstal, maar ook om een gevoel van geborgenheid te creëren. Muren en schuttingen zijn vaak ook het enige waar zelfs de kleinste stadstuin een overvloed aan heeft. Deze verticale ruimte blijft echter meestal onbenut en wie eetbare gewassen in zijn tuin wil telen, ziet muren en

schuttingen misschien vooral als een schaduw-werpend obstakel op de weg naar zijn doel. Maar zoals binnen de permacultuur zo mooi wordt gezegd: 'Het probleem is de oplossing'. In dit geval: je kunt de omheining van je tuin ook als een verrijking zien, want niet alleen biedt dit extra verticale oppervlakte om tegenaan te planten, maar elke muur en schutting creëert ook zijn eigen specifieke microklimaat. Bij het ontwerpen van een kleine tuin kijk ik daarom vaak als eerste naar de mogelijkheden om de verticale ruimte te benutten. Naast echte klimmers, zoals druiven en kiwi's, kunnen ook de meeste fruitbomen en kleinfruit geleid worden tegen muren en schuttingen. Mijn inspiratie hiervoor zijn de historische ommuurde moestuinen van grote landgoederen, waar alle muren heel slim ingezet werden.

Lekker warm

De langste muur was meestal naar het zuiden gericht en daar tegenaan groeiden fruitsoorten waarvan het fruit zonder de extra warmte niet goed zou rijpen, zoals perziken of fijne handperen. De temperatuur dicht bij de muur is ongeveer 10 graden hoger dan elders in de tuin en daarnaast slaat de muur warmte op, die later geleidelijk vrijkomt. Het effect is hetzelfde alsof een deel van de tuin ongeveer zeven breedtegraden naar het zuiden verplaatst wordt, van het zuiden van Nederland naar het zuiden van Frankrijk bijvoorbeeld. De oostmuur, die vooral in de ochtend zon krijgt, werd gebruikt voor het telen van zomerperen en pruimen, de westelijke, met de warme middagzon, voor zoete kersen, pruimen en laat rijpende handperen. De koele noordmuur lijkt weinig geschikt voor teelt van fruit, maar ook deze werd slim benut. De traditionele fruitsoort voor de noordmuur was de zure kers, maar ook rode bessen en kruisbessen in snoevorm werden hier geplant. De koelte van de muur vertraagde namelijk het rijpingsproces en verlengde daarmee het seizoen waarin het fruit geleverd kon worden. Dit kon nog verder verlengd worden door het plaatsen van matten over fruit dat bijna rijp was. Een paar dagen voor de oogst werden de matten weggehaald, zodat het fruit volledig zou rijpen. In tijden zonder diepvries, kon de hoofd tuinman op deze manier van juni tot oktober voor verse rode bessen zorgen.

Vormsnoei

Om fruitbomen en kleinfruit tegen een muur of schutting te kunnen telen, worden ze in een leivorm gesnoeid. Je kunt de vorm zo makkelijk of zo ingewikkeld maken als je wilt. Voor de beginner zijn de simpele leivormen zoals snoer (geschikt voor appels, peren, aalbessen en kruisbessen) of een informele waaijer (voor pruimen, kersen, abrikozen en perziken) aan te bevelen. Maar wie meer uitdaging zoekt, kan zich ook wagen aan de meer ingewikkelde sierlijke vormen, zoals palmet of espalier. Veel eenvoudiger is de snoei van frambozen, bramen en andere verwante *Rubus*-soorten. De takken die hebben gedragen worden na de oogst bij de grond afgesnoeid en de nieuwe takken worden opgebonden. Ook in andere opzichten zijn deze bessen makkelijk en ze doen het zelfs onder minder ideale omstandigheden goed. Omdat het van oorsprong bosplanten zijn, willen ze het liefst koele wortels hebben en bovenaan zon. Maar ook op plekken met minder zon, zelfs tegen een schaduwrijke noordmuur, groeien bijvoorbeeld de loganbes (een kruising van braam en framboos) en de Japanse wijnbes prima. Voor het leiden van fruit moet je draden spannen of een ander soort constructie

Heerlijk fruit snoepen, vers van de muur. Het kan zelfs in de kleinste stadstuin.

Zelfs tegen een koele **noordmuur** kun je fruit telen, zoals zure kersen, **rode bessen** en kruisbessen.'

Vera Greutink

Vera Greutink had haar eerste groentetuin (compleet met een teeltplan) reeds als tiener. In 1999 maakte ze kennis met de permacultuur: zo logisch en tijdsbesparend dat je niet snapt waarom niet iedereen het doet. Sindsdien heeft ze verschillende moes- en bostuinen ontworpen, opgezet en onderhouden. Vera geeft cursussen en lezingen, is een veelgevraagde artikelschrijfster en columnist voor een aantal tuintijdschriften, waaronder Tuinseizoen. Haar blog wroeten.nl trekt maandelijks vele bezoekers.

maken tegen een muur of schutting. Voor een goede luchtcirculatie is een afstand van de muur van ongeveer 10 cm aan te bevelen. Houd er ook rekening mee dat een muur vocht aan de grond onttrekt, waardoor het vooral in de eerste jaren nodig kan zijn om leifruit extra water te geven.

Een kleine familietuin

Deze kleine stadstuin in Utrecht (zie tekening) heeft de typische beperkingen waar de meeste stadsbewoners mee te maken hebben: hij is vrij klein en door muren en schuttingen aan alle kanten krijgt de tuin een beperkte hoeveelheid zon. In de noordelijke hoek staat ook nog een grote (niet vruchtdragende) boom. De schutting op het oosten krijgt alleen in de ochtend wat zon, de schutting aan de overkant in de middag. De eigenaren willen de schuttingen graag laten begroeien met 'iets groens en het liefst bloeiend en geurend'. De vader wil graag frambozen in de tuin, de moeder veel kruiden om mee te koken en eetbare bloemen, de drie jonge dochters spelen veel in de tuin. Wat potten voor de gezelligheid mogen er ook bij.

Ontwerp

De familie ziet de tuin als een verlengde van hun woonkamer en eigenlijk willen ze alle beschikbare ruimte open houden, om in de tuin te kunnen 'wonen' - voor een buitenzitplek en als speelruimte. Als ontwerper heb ik in feite dus de opdracht om zoveel mogelijk planten in de tuin te krijgen zonder dat ze veel ruimte zullen innemen. Ik moet daarom vooral gebruik maken van de verticale ruimte. De muur van het huis is niet bruikbaar, want de hele gevel is ingenomen door een groot keukenraam en tuindeuren, maar de schuttingen aan de andere kanten bieden mogelijkheden. De ene schutting krijgt alleen in de ochtend wat zon, de andere schutting vooral in de middag. Vanwege de beperkte hoeveelheid licht adviseer ik in plaats van de gewenste frambozen een Japanse wijnbes en loganbes te planten, want deze hebben minder zon nodig. Daarnaast vormen ze ook geen ondergrondse uitlopers, waardoor ze makkelijker binnen de perken gehouden kunnen worden in deze kleine tuin. De schuttingen aan de noordkant van de tuin onder de boom zijn te beschaduwd voor eetbare planten, maar een klimhortensia en kamperfoelie zullen het hier prima doen. De bloemen van de kamperfoelie geuren heerlijk tijdens zwoele zomeravonden en zijn een bron van nectar voor nachtvlinders. Je kunt ze ook eten en kinderen zuigen graag het druppeltje nectar uit elke bloem.

Bij de schuur kunnen wat potten met eenjarige eetbare bloemen zoals oost-indische kers en goudsbloem gezet worden, maar deze zullen natuurlijk regelmatige verzorging vragen. Langs de andere schutting past een smalle border. In het zonnigste gedeelte worden hier mediterrane kruiden geplant, in het beschaduwde deel dicht bij het huis een rabarberplant en wat schaduwtolerante kruiden, zoals citroenmelisse, munt en roomse kervel. Eventueel kunnen tussen de kruiden ook vaste planten met eetbare bloemen geplant worden, zoals bergamotplant of daglelie. Deze border is goed zichtbaar vanuit de keuken en de bloemen zorgen voor wat extra kleur.

Om de teeltmogelijkheden te vergroten zonder meer ruimte in te pikken, komt er een pergola die de breedte van de tuin zal overspannen. De pergola kan worden gebouwd van rustiek ogende palen van de rotbestendige tamme kastanje. Aan een kant van de pergola wordt een geurende klimroos geplant en aan de andere kant een druif. De pergola kan ook gebruikt worden om een schommel in te hangen om de speelmogelijkheden te vergroten.

Het boek *Tuin Smakelijk* van Vera Greutink richt zich tot iedereen met een wens om eigen voedsel te telen en laat zien hoe je oogst uit eigen tuin kunt realiseren, ook met een beperkte hoeveelheid tijd of ruimte. Beginnende tuiniers krijgen veel tips voor het maken van een goede start en gevorderde tuiniers zullen inspiratie vinden in de vernieuwende voorbeelden zoals een eetbare gevelduin of een polycultuur van eenjarige groentes. Het boek is vanaf november te koop en kost € 11,95. ISBN 9789062245420. Meer info www.janvanarkel.nl

In een kleine stadstuin biedt een **pergola** extra teeltmogelijkheden, laat hem bijvoorbeeld begroeien met een lekkere **druif**.